

Integration of National Values Into the Educational Process

Shomurotova Nilufar Kamronbek qizi

Urganch davlat universiteti 3-bosqich talabasi

Annotation: This topic explores the strategic incorporation of national values into the educational curriculum and practices. It examines how embedding core cultural norms and values within educational frameworks can enhance the learning experience and foster a sense of national identity among students. The discussion includes various methodologies for integrating these values effectively without compromising the educational objectives of critical thinking and inclusivity. The aim is to equip students with a deep understanding of their cultural heritage alongside their academic pursuits, thereby enriching their personal and social development.

Keywords: cultural integration, educational process, national identity, value-based education, curriculum development.

Introduction.

Milliy qadriyatlar ta'lim mazmuniga kiritilishi uchun turli usullar qo'llanilishi mumkin. Eng samarali usullardan biri o'quv dasturlariga milliy qadriyatlarni bevosita integratsiya qilishdir. Ta'lim dasturlari o'quvchilarga milliy madaniyat, tarix, til va an'analar haqida bilim berishni nazarda tutganida, milliy qadriyatlar tabiiy ravishda o'quv jarayoniga singdiriladi. Bu jarayonda milliy qahramonlar, tarixiy voqealar va madaniy merosga oid materiallar o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash va milliy qadriyatlarga hurmat bilan qarashni shakllantiradi. Masalan, adabiyot darslarida milliy adiblar asarlarini o'rganish yoki tarix darslarida o'z xalqining o'tmishi va buyuk ajdodlari haqida hikoya qilish orqali o'quvchilarga milliy qadriyatlar singdiriladi. Shuningdek, interfaol o'quv usullari ham milliy qadriyatlarni ta'lim mazmuniga kiritishda muhim rol o'ynaydi. Bunga rolli o'yinlar, guruh loyihalari va muhokamalar kiradi. "Ta'lim jarayonida milliy qadriyatlarni kiritishning eng samarali yo'li – bu o'quvchilarga milliy mavzularni amaliyotda his qilish imkoniyatini berishdir"¹. Bu usullar orqali o'quvchilar milliy qadriyatlarni o'zlari kashf qilishadi va bu jarayon ularning ongiga chuqurroq singadi. Masalan, milliy bayramlar va an'analarni maktabda nishonlash, o'quvchilarni turli milliy madaniyat va urf-odatlar bilan tanishtiradi va ularni o'z milliy qadriyatlariga hurmat bilan qarashga o'rgatadi.

Yana bir samarali usul bu milliy qadriyatlarni kiritishda texnologiyalardan foydalanishdir. Milliy qadriyatlarni targ'ib qilish uchun raqamli resurslar, onlayn darsliklar va multimedia vositalari orqali interaktiv ta'lim materiallari yaratish mumkin. Shu yo'l bilan o'quvchilar milliy qadriyatlar va madaniyatga nisbatan ko'proq qiziqish bilan o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Shu tariqa, milliy qadriyatlarni ta'lim mazmuniga kiritish orqali o'quvchilarda o'z madaniy merosini anglash va unga hurmat bilan qarash tuyg'usi shakllanadi.

Milliy qadriyatlarni o'quvchilarga o'rgatishda madaniyat va an'analar muhim rol o'ynaydi. Milliy qadriyatlar, asosan, xalqning tarixi, urf-odatlari, tili va an'alaridan kelib chiqadi. Madaniyat va an'analar milliy o'zlikni anglash va unga nisbatan hurmatni shakllantirishda asosiy omil hisoblanadi. Shu sababli, milliy qadriyatlarni ta'lim jarayoniga kiritishda madaniyat va an'analar o'quvchilarga milliy o'zlikni chuqurroq anglash imkonini beradi. Masalan, milliy bayramlar, xalq urf-odatlari va madaniy tadbirlarni ta'lim jarayonida o'quvchilarga tanishtirish ularni o'z millatining qadriyatlari bilan yaqinlashtiradi. O'quvchilar o'z milliy madaniyatiga tegishli bo'lgan odatlar, san'at, xalq amaliyoti va an'analarni bilib olgach, ular bu qadriyatlarga nisbatan hurmat va qiziqish bilan qaraydi. "Madaniyat va an'analar ta'lim jarayonida milliy qadriyatlarni o'rgatishda muhim o'rin tutadi, chunki ular orqali

¹ O'G'LI A. M. M. TALABALARNING MUSTAQIL TA'LIM OLISH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA TA'LIMNI RAQAMLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI //Science and innovation. – 2024. – T. 3. – №. Special Issue 26. – C. 587-589.

o'quvchilar milliy o'zlikni anglash va unga bo'lgan hurmatni shakllantiradi"². Shu bilan birga, milliy an'analarni o'quv jarayonida qo'llash, masalan, xalq o'yinlari, qo'shiqlari, ertaklari va hikoyalarini o'rgatish orqali o'quvchilar milliy qadriyatlarni o'z hayotlariga tatbiq etishni o'rganadi. Madaniyat va an'analar orqali o'rgatilgan milliy qadriyatlar o'quvchilarda milliy g'urur, vatanparvarlik, mehr-oqibat va o'zaro hurmat tuyg'ularini rivojlantiradi. Bu jarayonda o'quvchilar milliy qadriyatlarning nafaqat o'z millati uchun, balki umumbashariy qadriyatlar uchun ham muhimligini anglashadi. Shu tariqa, madaniyat va an'analar milliy qadriyatlarni o'quvchilarga o'rgatishda asosiy vosita hisoblanadi va o'quvchilarning shaxsiy va axloqiy rivojlanishida katta ahamiyatga ega.

Milliy qadriyatlarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilishning bir qator afzalliklari va kamchiliklari mavjud. Afzalliklaridan biri shundaki, bu integratsiya o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash va vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantiradi. Milliy qadriyatlarni o'rganish orqali o'quvchilar o'z xalqining tarixi, madaniyati, urf-odatlarini va an'alarini chuqurroq bilib oladi, bu esa ularda milliy g'urur va o'z millatiga nisbatan hurmat tuyg'usini rivojlantiradi. Shuningdek, milliy qadriyatlar o'quvchilarda insoniy fazilatlarini, masalan, mehr-oqibat, hamkorlik va o'zaro hurmatni rivojlantirishga yordam beradi. Bu qadriyatlar o'quvchilarga hayotda qanday to'g'ri qarorlar qabul qilish, murakkab ijtimoiy vaziyatlarda qanday harakat qilish kerakligini o'rgatadi. Milliy qadriyatlarni ta'lim jarayoniga kiritish o'quvchilarda madaniyatlararo tushunishni ham rivojlantiradi, chunki ular o'z madaniyatlarini bilish orqali boshqa madaniyatlarga ham hurmat bilan qarashni o'rganadilar. "Milliy qadriyatlarni ta'lim jarayoniga kiritish o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga, ularda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga nisbatan hurmatni shakllantirishga yordam beradi"³.

Biroq, milliy qadriyatlarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilishning ayrim kamchiliklari ham mavjud. Avvalo, milliy qadriyatlarni noto'g'ri yoki bir tomonlama taqdim etish o'quvchilarda cheklangan dunyoqarashni shakllantirishi mumkin. Agar ta'lim jarayonida faqat milliy qadriyatlarni targ'ib qilishga ortiqcha urg'u berilsa va boshqa madaniyatlarining qadriyatlari inobatga olinmasa, bu o'quvchilarda boshqa madaniyatlarga nisbatan cheklangan yoki intolerant munosabatni keltirib chiqarishi mumkin. Shuningdek, ba'zi milliy qadriyatlar zamonaviy ta'lim maqsadlari va ijtimoiy talablarga mos kelmasligi mumkin. Misol uchun, ayrim milliy qadriyatlar gender tenglik va inson huquqlari kabi zamonaviy qadriyatlar bilan qarama-qarshi bo'lishi mumkin, bu esa ta'lim jarayonida ziddiyatlarni keltirib chiqaradi. Shu sababli, milliy qadriyatlarni ta'lim jarayoniga kiritishda muvozanatni saqlash va ularni umumbashariy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirish muhimdir.

Milliy qadriyatlar va zamonaviy ta'lim standartlari o'rtasida uyg'unlikni topish muhim va zarurdir, chunki bu ikki tushuncha bir-birini to'ldirishi va o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishiga hissa qo'shishi mumkin. Milliy qadriyatlar o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash, madaniy merosni qadrlash va o'z xalqiga bo'lgan hurmatni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy ta'lim standartlari esa o'quvchilarga global fuqarolik, tanqidiy fikrlash, ijodiy yondashuv va ilmiy savodxonlikni rivojlantirishni nazarda tutadi. Bu ikki yo'nalish o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlash uchun ta'lim jarayonida milliy qadriyatlarni zamonaviy standartlar bilan moslashtirish kerak. Masalan, milliy qadriyatlarni o'rganish jarayonida o'quvchilarni tanqidiy fikrlashga undash, ularni milliy va umumbashariy qadriyatlar o'rtasidagi bog'liqlikni tushunishga o'rgatish lozim. Milliy qadriyatlarni zamonaviy ta'lim standartlari bilan uyg'unlashtirishda interfaol usullar va texnologiyalardan foydalanish ham muhimdir. Masalan, milliy tarix va madaniyat haqida onlayn resurslar, multimedia materiallari va zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida darslar tashkil etish mumkin. Bu usul o'quvchilarga milliy qadriyatlarni zamonaviy kontekstda tushunishga yordam beradi. "Milliy qadriyatlar va zamonaviy ta'lim standartlari o'rtasidagi uyg'unlik o'quvchilarda milliy o'zlik va global fuqarolikni birgalikda rivojlantirish imkonini beradi"⁴. Shu bilan birga, milliy qadriyatlarni zamonaviy fanlar va ijtimoiy masalalar bilan bog'lab

² Asadbek I. Milliy g'oyani xalqimiz ongi va qalbiga singdirish usullari //Modern education and development. – 2024. – T. 9. – №. 2. – C. 3-9.

³ Ismoilov S. D. O 'SMIR YOSHDAGI O 'QUVCHILARDA OILAVIY QADRIYATLARNI RIVOJLANTIRISHNING O 'ZIGA XOS????? JIXATLARI //FAN, TA'LIM VA AMALIYOTNING INTEGRASIYASI. – 2022. – T. 3. – №. 5. – C. 96-100.

o'qitish o'quvchilarga global dunyoda milliy qadriyatlarining o'rnini tushunishga yordam beradi. Misol uchun, tarix darslarida milliy tarixni global tarixiy jarayonlar bilan bog'liq ravishda o'rganish o'quvchilarga milliy va umumbashariy qadriyatlarining bir-biriga ta'sirini anglash imkonini beradi. Shu tariqa, milliy qadriyatlar va zamonaviy ta'lim standartlari o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlash o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishiga ko'maklashadi va ularni zamonaviy jamiyatning faol a'zolariga aylantiradi.

Milliy qadriyatlarni o'quv dasturlariga integratsiya qilish o'quvchilarning axloqiy rivojlanishiga sezilarli darajada yordam beradi. Bu jarayon o'quvchilarga milliy qadriyatlarining mohiyatini va ularning hayotda qanday qo'llanilishi kerakligini o'rgatadi. Misol uchun, o'quv dasturlarida milliy qahramonlar, madaniy an'analar va tarixiy voqealarga oid materiallarni kiritish o'quvchilarda milliy qadriyatlarni shakllantiradi va ularni o'zida jamiyat uchun foydali axloqiy xususiyatlarni rivojlantirishga undaydi. Milliy qadriyatlarni o'rgatish o'quvchilarga o'z millatining tarixiy tajribalaridan saboq olish va ulardan axloqiy xulq-atvor tamoyillarini o'rganishga imkon beradi. Masalan, tarix darslarida milliy qahramonlarning mardligi, halolligi va adolati haqida hikoya qilish o'quvchilarda ushbu axloqiy sifatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi. "Milliy qadriyatlar axloqiy tarbiyaning ajralmas qismi bo'lib, ular o'quvchilarga to'g'ri va noto'g'ri o'rtasidagi farqni tushunishga yordam beradi"⁵.

Shuningdek, milliy qadriyatlarni o'quv dasturlariga integratsiya qilish o'quvchilarda o'z-o'zini anglash va o'z xulq-atvorini nazorat qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Milliy qadriyatlarni o'rganish jarayonida o'quvchilar o'zlarining shaxsiy xulq-atvori va qarorlarini milliy qadriyatlar va jamiyat me'yorlariga muvofiq baholashni o'rganadilar. Bu jarayon o'quvchilarda o'z mas'uliyatlarini tushunish va ularga rioya qilish hissini shakllantiradi. Milliy qadriyatlarni o'quv dasturlariga kiritish o'quvchilarda hamdardlik, hurmat va hamkorlik kabi insoniy fazilatlarni rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Masalan, adabiyot darslarida milliy adiblarning asarlarini o'rganish orqali o'quvchilar turli axloqiy masalalar va qadriyatlar haqida fikr yuritadi va ulardan saboq oladi. Shu tarzda, milliy qadriyatlarni o'quv dasturlariga integratsiya qilish orqali o'quvchilarning axloqiy rivojlanishiga ko'maklashish va ularda milliy o'zlikni anglash, mas'uliyat, hurmat va halollik kabi muhim axloqiy xususiyatlarni rivojlantirish mumkin.

Milliy qadriyatlar bilan zamonaviy axloqiy qadriyatlar o'rtasida bir qator farqlar mavjud bo'lib, ular ta'lim jarayoniga turlicha ta'sir ko'rsatadi. Milliy qadriyatlar, asosan, bir xalqning uzoq tarixiy tajribasi, madaniyati va urf-odatlariga asoslangan. Ular odatda milliy o'zlik, vatanparvarlik, an'anaviy oilaviy qadriyatlar, madaniy merosni hurmat qilish kabi tushunchalarni o'z ichiga oladi. Bu qadriyatlar milliy o'zlikni anglash va milliy g'ururni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Boshqa tomondan, zamonaviy axloqiy qadriyatlar globalizatsiya, ilmiy taraqqiyot va ijtimoiy o'zgarishlar natijasida shakllangan bo'lib, ular ko'proq umuminsoniy tamoyillarga asoslanadi. Bunga inson huquqlari, gender tengligi, ekologik mas'uliyat, tanqidiy fikrlash va global fuqarolik kabi qadriyatlar kiradi. Zamonaviy axloqiy qadriyatlar har qanday milliy va madaniy chegara doirasidan tashqariga chiqib, umumiy insoniy prinsiplarni targ'ib qiladi. "Milliy qadriyatlar va zamonaviy axloqiy qadriyatlar o'rtasidagi asosiy farq ularning o'ziga xos madaniy va ijtimoiy kontekstlarida yotadi".

Ta'limga ta'siri jihatidan, milliy qadriyatlar o'quvchilarda milliy o'zlik, madaniy merosni hurmat qilish va vatanparvarlikni shakllantirishda asosiy o'rin tutadi. Bu qadriyatlar o'quvchilarga o'z millatining tarixi va madaniyati haqida bilim berish orqali ularda milliy g'urur va identifikatsiyani rivojlantiradi. Zamonaviy axloqiy qadriyatlar esa o'quvchilarning tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi, ularni global muammolar haqida o'ylashga va umuminsoniy qadriyatlarga rioya qilishga undaydi. Ta'lim jarayonida bu ikkisini uyg'unlashtirish qiyinchilik tug'dirishi mumkin, chunki milliy qadriyatlar ba'zan zamonaviy axloqiy qadriyatlar bilan qarama-qarshi kelishi mumkin. Masalan, ba'zi milliy qadriyatlar an'anaviy gender rollariga urg'u berishi mumkin, zamonaviy axloqiy qadriyatlar esa gender tengligi va xilma-xillikni targ'ib qiladi. Shu sababli, ta'limda bu ikki turdagi qadriyatlarni muvozanatli tarzda o'rgatish,

⁴ Saidova M. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining metodik tayyorgarligini takomillashtirishda xalqaro baholash dasturlaridan foydalanish: TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI ILMIIY AXBOROTLARI //Buxoro davlat pedagogika instituti jurnali. – 2022. – T. 2. – №. 2.

⁵ Karimova N. et al. IJTIMOIIY MADANIY FAOLIYATDA MILLIIY QADRIYATLARINING O'RNII //Oriental Art and Culture. – 2024. – T. 5. – №. 3. – C. 678-685.

o'quvchilarga milliy va umuminsoniy qadriyatlarning o'zaro aloqasini tushuntirish muhimdir.

Ikkinchi muammo - o'quvchilar o'rtasida xilma-xillik. Zamonaviy ta'lim muhitida o'quvchilar turli millat, din va madaniyat vakillari bo'lishi mumkin. Milliy qadriyatlarni ta'limga kiritish jarayonida, o'qituvchilar o'quvchilarning shaxsiy e'tiqodlari va milliy o'zligini hurmat qilishlari kerak. Ba'zi milliy qadriyatlar barcha o'quvchilarga bir xil darajada mos kelmasligi yoki qabul qilinmasligi mumkin, bu esa o'quvchilar orasida tushunmovchilik yoki qarama-qarshiliklarni keltirib chiqarishi ehtimoli mavjud.

Uchinchi muammo - milliy qadriyatlarni noto'g'ri talqin qilish xavfi. Milliy qadriyatlar ko'pincha chuqur tarixiy va madaniy ma'noga ega. O'qituvchilar bu qadriyatlarni to'g'ri tushuntirish va o'quvchilarga aniq yetkazish uchun ularning asl mohiyatini yaxshi bilishlari kerak. Aks holda, milliy qadriyatlar noto'g'ri talqin qilinishi va o'quvchilar orasida noto'g'ri tushunchalar shakllanishiga olib kelishi mumkin.

Ushbu muammolarni hal qilish uchun o'qituvchilar milliy qadriyatlarni ta'limga integratsiya qilishda tanqidiy va moslashuvchan yondashuvni qo'llashlari, o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy ehtiyojlarini hisobga olishlari kerak. Bu jarayonda milliy qadriyatlarni zamonaviy va umuminsoniy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirish orqali o'quvchilarga keng dunyoqarashni shakllantirishga harakat qilish muhimdir.

REFERENCE

1. O'G'LI A. M. M. TALABALARNING MUSTAQIL TA'LIM OLISH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA TA'LIMNI RAQAMLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI //Science and innovation. – 2024. – T. 3. – №. Special Issue 26. – C. 587-589.
2. Asadbek I. Milliy g'oyani xalqimiz ongi va qalbiga singdirish usullari //Modern education and development. – 2024. – T. 9. – №. 2. – C. 3-9.
3. Ismoilov S. D. O 'SMIR YOSHDAGI O 'QUVCHILARDA OILAVIY QADRIYATLARNI RIVOJLANTIRISHNING O 'ZIGA XOS????? JIXATLARI //FAN, TALIM VA AMALIYOTNING INTEGRASIYASI. – 2022. – T. 3. – №. 5. – C. 96-100.
4. Saidova M. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining metodik tayyorgarligini takomillashtirishda xalqaro baholash dasturlaridan foydalanish: TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTLARI //Buxoro davlat pedagogika instituti jurnali. – 2022. – T. 2. – №. 2.
5. Karimova N. et al. IJTIMOIIY MADANIY FAOLIYATDA MILLIY QADRIYATLARNING O 'RNI //Oriental Art and Culture. – 2024. – T. 5. – №. 3. – C. 678-685.
6. Ergashev I., Sapayev V. Milliy g 'oya tizimi tarkibiy tuzilishining o 'ziga xos xususiyatlari //Scientific progress. – 2022. – T. 3. – №. 2. – C. 198-204.
7. ugli Sapayev V. O. et al. The actuality of improvement in rural social standard of living in Uzbekistan //Scientific Bulletin of Namangan State University. – 2020. – T. 2. – №. 11. – C. 147-151.
8. Kutlimurodov S., Sapayev V. INSON ONGI-MILLIY G'OYA TIZIMI ELEMENTI SIFATIDA //Academic research in educational sciences. – 2020. – T. 4.
9. Sapaev V., Madrakhimov A. The transformation of social conciousness and intelligence of rural population on social life of Uzbekistan //Norwegian Journal of Development of the International Science. – 2020. – №. 39-4. – C. 54-56.
10. Sapayev V. O. O. G. L. ONG-TAFAKKURNING O 'ZGARISHI MEXANIZMLARINING IJTIMOIIY HAYOT RIVOJIGA TA'SIRI //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2022. – T. 2. – №. 1. – C. 323-327.
11. Sapaev V. O. THE INTERACTION OF CHANGES IN HUMAN CONSCIOUSNESS AND THINKING WITH SOCIAL LIFE RENEWALS //ПСИХОЛОГИЯ И ПЕДАГОГИКА 2021. – 2021. – C. 12-17.

12. Sapayev V. TARBIYA FANINI O'QITISHNI TAKOMILLASHTIRISHDA O'QITUVCHI FAOLIYATIVA SHAXSIYATINING ROLI //Наука и технология в современном мире. – 2023. – Т. 2. – №. 19. – С. 35-39.
13. TA'SIRI I. H. R. ONG-TAFAKKURNING O 'ZGARISHI MEXANIZMLARINING. – 2022.
Sapayev V. TARBIYA FANINI O'QITISHNING ZAMONAVIY DAVRDAGI O'ZIGA XOS JIHATLARI //Иновационные исследования в современном мире: теория и практика. – 2023. – Т. 2. – №. 23. – С. 45-47.
14. Odilbek o'g'li S. V. DESTRUKTIV G'OYALARGA QARSHI KURASHNINIG IJTIMOY MEXANIZMLARI //ILM-FAN TARAQQIYOTIDA ZAMONAVIY QARASHLAR: MUAMMO VA YECHIMLAR. – 2023. – Т. 5. – С. 12-15.
15. Odilbek o'g'li S. V. TARBIYA FANINI O'QITISHNING AYRIM DOLZARB MASALALARI. TA'SIRI I. H. R. ONG-TAFAKKURNING O 'ZGARISHI MEXANIZMLARINING. – 2022.

